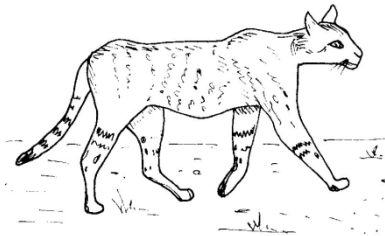

Gôki Makkam ko tara

Lukkura kanaa masarak mbo

Le chat sauvage rentre de la Mecque

Des contes massalit

Gôki Makkam ko tara

Lukkura kanaa masarak mbo

Kanaa nodorona wî : Juma Ibrahim Harun, Abderazik
Mahamat Ahmat, Ishak Kamis Mahamat, Gamaraddin
Mahamat Harun, Abdalmajid Abdalla Sileman

Le chat sauvage rentre de la Mecque

Des contes massalit

SIL Tchad

B.P. 4214, N'Djaména

2020

Langue: massalit, parlée dans la préfecture d'Assoungba à l'est du Tchad, et au Soudan, surtout dans l'Etat fédéral du Darfour occidental.

*Titre en français: Le chat sauvage rentre de la Mecque
- Des contes massalit*

Genre: Culturel

Kanaa norgola wî (Rédacteurs) :

Juma Ibrahim Harun, Abderazik Mahamat Ahmat, Ishak
Kamis Mahamat, Gamaraddin Mahamat Harun,
Abdalmajid Abdalla Sileman

Suran̄ nena wî (Illustrations) :

Juma Adam Yaya, SIL International Illustrations,
clipart-library.com

© 2020 SIL Tchad, B.P. 4214, N'Djaména, Tchad
1ère édition: 150 exemplaires

Kanaa

Nêti daram.....	5
Leri mbo akuy ta mbo.....	6
Dîk mbo leri mbo.....	7
Koroo feree giyeya.....	8
Nînjimera salatam.....	9
Kima naso nûre gi.....	10
Kôfote ta Kâfaya mbo.....	11
Korbo mbo nâwre mbo.....	12
Njulgi mbo âwuye mbo.....	13
Daña mbo nâsibi mbo.....	15
Bûgula mbo amara mbo.....	17
Kima mbo mama ta mbo.....	19
Kaŋgi in de tiyakende.....	21
Gôki Makkam ko tara.....	22
Aŋingi mbo anjulgi mbo.....	24
Aŋingi bôlkoŋ.....	26
Lila nâwre taña.....	28
Munjukula mbo kokori mbo.....	31
Lukkurdi jiciriya ano ta.....	33

Makatar dâniya ta.....	35
Waldama duran.....	38
Kima mbo baba ta mbo.....	41

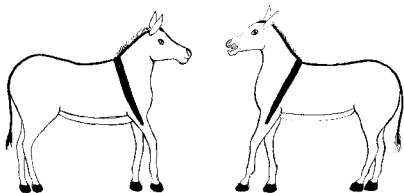
Nêti daram

Sene tu, kaa somko ken nê inda gu, kaŋgi tu nîyembo lôgomo mûgulo ke tînen, kaŋgi tu sîkal, ti du nûguru sibino de ûyo taŋam kolok-kolok tigen, kaŋgi nûguru mûgulo nige gi du sîkal ŋgo tire, “Amboro âjawitta koy ambedelndaye, maŋ dabaro laŋani!” tirnen, kaŋgi gi tonosiŋayeka telendiyen kosiŋ aŋab rînaŋ ela.

Nukkurna gi Juma Ibrahim Harun

Leri mbo akuy ta mbo

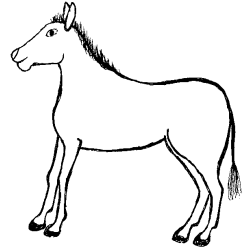
Lêle tu, leri akuy to ŋgo tire, “Akuy mbo mîdiran-kede jekkoy kâddur muŋuna, âmin aka salam anni!” ru taka. Lukkuru use gu, leri kanaa lukkuru usa wî tîlo koy tulnde, kus le înim taka.

Si indede, lêle tu akuy ta mbo bûrtim îdirana, leri îndiy-kunuŋ tecena. Akuy ta ŋgo tire, “Hay akuy! Maŋ ŋgâru kinaŋ ŋunoŋ?” tirnen, ti du “Ama kana lêle ili mana giyaka ndâyŋar acekeye,” tirnen, “Haywa, maŋ lêle ilim ndeteŋnden jeke ndînniyon?” tirnen, “He!” tîrnaŋa. Ajab rînaŋ le wârcana.

Nukkurna gi Juma Adam Yaya

Dîk mbo leri mbo

Dîk eleleŋ de kurnaŋ
ti tondorŋolin, kaa
kurnaŋ rugul sallu
igegiye.

Lêle tu leri kurnaŋ ŋgo tire, “Wa dîk” tirnen,
“Ya” tirnen, “Maŋ sibina lo-kodo ŋgo ru gîlaŋ
kurnaŋ, kaawo ndilin kurnaŋ sallu igeyoŋ?”
tîrnaŋa, dîk du toŋoŋinden, kanaawo wânjafirna.

Kanaa wânjafirna gim, dîk ŋgo tire, “Âmin
na molo ujim maŋ nunduranje-ken sallu igeti” ru
tela. Uŋuna wâri salata nî tûka fek koy nira
kûyyenden, dîk kurnaŋ ŋgo tire, “Wa koyee
cukaŋgi, gani tûka!” in tîrnaŋa.

In tîrnaŋa gu, leri du “Hay! âniŋana, hay!
âniŋana” in tîrnaŋa gim, îkala gu tûkindiyaka,
nunduranja dîkko de ûŋa, dîk tondorŋolin,
dûmmo leri târigiye.

Nukkurna gi Juma Adam Yaya

Koroo feree giyeya

Kaa waldama ta mbo gê iyen, tu ñorii koro tuk!
in nandam tula, tu gi du koroo feree de tiyen
wayi gu, koroo feree niye gi tu gu ñgo tire,
“Waldama, mañ saña le! Tebet de ñorii koro
nandam giyeniise” tirnen, ti du “Ndiso koy nende”
tirnen, wayi gu kaa tuu beri mbo îño jakamanko
rayo naren, “Hay kaa ila înje jakaman kanda
taye!” irnen, fit ena gu munje de tara, kañgi ñorii
korom nene gi ñoru ludañ tocha toron uya.

Kañgi koroo feree niyenni gi ajab rînañ,
“Âmin na molo waldama ñorii mbejele-ken ama
awortoñin miyen!” tirnen ela.

Nukkurna gi Ishak Kamis Mahamat

Nînjimera salatam

Kan̄gi waldamaṅ taṅ
sallu igen, ti sallu
tigenden, iyaṅata ṅgo
tire, “Waldamaṅ naṅa

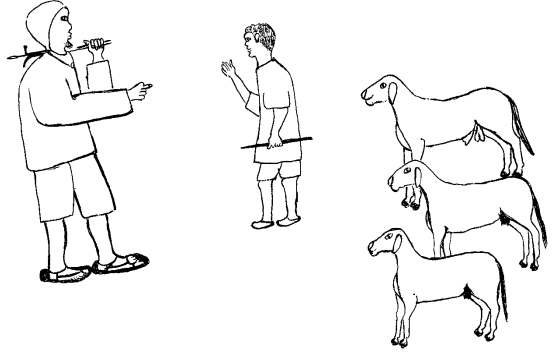
sallu igen maṅ ṅgo ru sallu gendayoṅ?” tirnen, ti
du “Saa du êṅi, hâgudu mâsik mo akan du îya
ambire. In ken sallu agendaye” tirnen, “Ba iliyān
saa anari-ken sallu ke” tirnen, ti du “Haywa”
tirnen ela.

Iyaṅata sam ko saa gûṅugu nûgulta ta mbo
kul tanara, nûgulta gi taṅa mbo nunju ken,
gûṅugi taṅa wî mbo uddu ken, mâsik mo tayin,
iyaṅa ta du rûcu ko mâsik molo sule dol kusul
teserde usula. Ti du koku imam mbo gê tusula,
kîbin dûmmo walandira, hâkkoy ko tusula, kîbin
dûmmo walandira, iyaṅata gi du sîkal, “Îya
mbira molo salata îniṅa la ka man!” tirnen, le
tîṅara înim waka.

Nukkurna gi Juma Adam Yaya

Kima naso nûre gi

Lêle tu, kima malta
îniņa kul suro naņ
tinda gu, kaņgi tu
kâni kâddi kar raku,
“Wa kima! Ka,
armbalo ândi” tirnen,
ti du “Malta baba
taņaye, saņan mbîndiye” tirnen, “Ândiya gaka
baba no armbalo ņâwre tula rînaņ” tirnen, kima
gi du “Ama baba mbo ânurkanan, Mulo saņan
ânurkanandiye, kanaa nêriyan” tîrnaņa.

Kâni kâddi gi kikirnu aĵab rînaņ le, baba ta
tindam ko “Kima na gi suro ta yande. Îndiyem
naņa lunin, gâr tigete” tirnen, kima ta baba du
“Kallaye” rînaņ îndiyem naņ katab tena. Kima du
îndiyem gâr ken âfandi tûka, baba ta aĵab rînaņ
tela.

Nukkurna gi Abderazik Mahamat Ahmat

Kôfote ta Kâfaya mbo

Lêle tu, Kôfote ta Kâfaya mbo waram idaa kâle taña ulni wayin, da îni gago nda ken, jî mbo keberim nda loyn tûña. I du dîru nucun ñuñ waram sîr ena.

Kimiñ wî i sâñakar ye, yagun Kâfaya ti nîyembo celcelaye, Kôfote ti du kañgi lîrraye. Sîr ena gim, Kâfaya ti ûjim ñuñ, keberu rekeceñ tula. Kôfote du dûmmo tuñuña, wayi gu keberi sugurtu nûtañ tâbasiñu Kâfaya sîkal, celcelkandi molo ti keberi molo gîlañ riffin, keberi ganu tanarki-kede tafana.

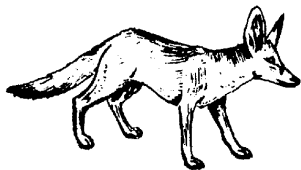
Kôfote tîyar to aĵab rînaŋ tondona, keberi
înu roĝol kul, waram ko idaa ĝiriŋge kâle taŋa
ketel nucun kul nar kâle înu onanniyere.

Nukkurna ĝi Umar Ibrahim Umar

Korbo mbo ŋâwre mbo

Korbo mbo ŋâwre mbo akuya îbirna. Lêle tu,
ŋâwre “Aka akuyko salam an” ru hille korboje
nîm taka.

Taka sêy inda gu, ĝôki tara, ŋâwre kelen! in
sîkal ĝim “Base addayima ta koy êriyoŋ?” tirnen,
ti du “He” tirnen, “Ba ilijan, yomko wasi
kandaraŋndaŋ koy ûrunĝi kandaraŋki” in rînaŋ le
tîŋ taka.

Sêy inda gu, base addayima hille kulleje nîm ko, kûyuku luy kul tara. Joo ndamo kul nar korbojem wandaya. Wandaya-kunuŋ âguu tuu ndimisiŋ, dadum nar wasu fu ken, bosonon mbo osen, ûrinji kude taya. Nda tumaŋnden, kârîŋ nîŋaru rofol luy, in igede akuy ta gi oddorede, kârîŋ sel ko akuy ta gu tanarka.

In ken “Akuy, kana na gi nasaye” tirnen, “Ama mbindilndoŋ?” tirnen ajab rînaŋ ela.

Nukkurna gi Juma Adam Yaya

Njulgi mbo âwuye mbo

Lêle tu, njulgi “Fal âka” ru kawaa taŋa le, tuu rûcuŋ hille tum taka. Tuu ilawo nenee saŋgam ûrsaŋa, ti du kusul tinden tûkasinden, le tareg, bûrtim âwuye mbo îdirana.

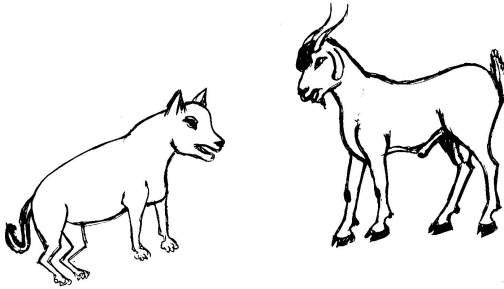
Îdirana gu, âwuye ŋgo tire, “Aba Kaltuma, ŋgur ko gareyoŋ?” tirnen, ti du “Ko ûji nîŋ nda ken areye” tirnen, “Ka, amboro koy saŋgam

hassa lay âyñartiña mba ken” tirnen, ti du
“Kallaye” rînañ, kârfadi mbo kicimi mbo kul
tuñuña.

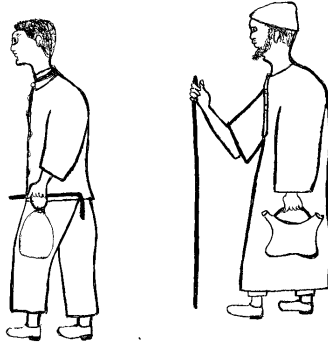
Nuñ katab ke tinda gu, amara kar kami tam
sêy tinden, katab ken le fit tenag amaro tîkala.
Lukan amaro tûña, amara du “Mbîri ta
ñgârayoñ?” tirnen, ti du “Mbîri ta gi nîyembo
tâñi” tirnen, ti du “Ândendel ama arkiti” tirnen,
njulgi gi du “Âwuye ta kogiye” tirnen, âwuye du
celcelo de “Âwuye ta kogi sîllo wala fero?” tirnen,
ti du “Sîllo” tirnen, âwuye kuran târiña.

Amara du rayin nañ kôdil kogu ludañ kul
tâlandireg, Aba Kaltuma taka.

Nukkurna gi Nuraddin Ahmat Abdalla

Dana mbo nâsibi mbo

Sene tu, dana mbo nâsibi mbo hille îni molo hille tum tunuba îniņa salam enni wayi gu, bûrtim kaa nâbakari mbo îdirana.

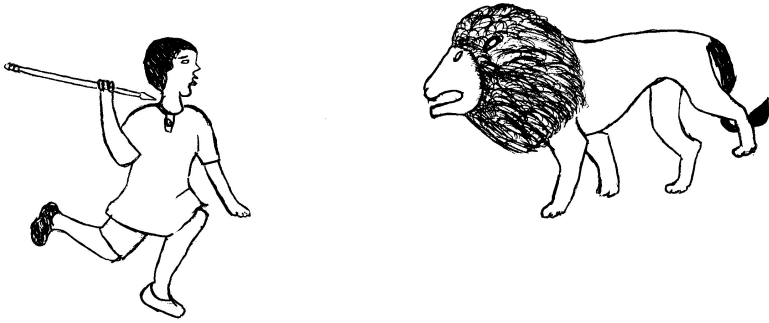
Kaa nâbakari wî ngo ire, “Ŋgur kagiyon? Kusuli!” irnen, usula. “Ŋgur lo kareyon?” irnen, i du “Hille mîni molo mare” irnen, nâbakari wî du “Ŋgur kagiyon?” irnen, i du “Hille mîni molo hille tum nuba mîniņa salam menni magiye” irnen, “Kara, tu kanaren muy-ken, tu tâlan” irnen, dana mbo nâsibi mbo ûcaņnden kar ngo ire, dana “Nâsibu ama kimo luņan mbîya molo mboro mbuy-ken ama âlan” tirnen, nâsibi gi du “Ama kima na ta sanim kotu ayandiye, kima na kîji koy

nenenda gu” tirnen ûcaᅇnden, nâbakari wî du ᅇgo ire “Ki kûcaᅇnda molo kake” irnen, le înim wâlana.

Daᅇa gi ᅇgo tire “Maᅇ kana rînaᅇani gi gani tayᅇ?” tirnen, nâsibi gi du ᅇgo tire, “ᅇgo ârniᅇa?” tirnen, “Kima no abasiᅇa rînaᅇdoᅇ?” tirnen, nâsibi du ᅇgo tire “Maᅇ koy kalawo abasiᅇa rînaᅇdoᅇ?” tirnen, daᅇa tîkala gu tûkindiyen tela, ela.

Nukkurna gi Siddik Dawud

Bûgula mbo amara mbo

Bûgula hille tu molo kar hille tum mûco tula, bûgulañ hille taña wenderi lo inda gu, amara kar, do luy, îriji hillem munje tinden ko taya.

Kaa joo ndamo wayir-kunuñ îrijim way-kede, kami dol sîngo or ken, fi tinden warka. Kañgi tu ñgo tire, “Mi kaa baka me. Kañgi tu taka, kaa tindilin, kaa warin, muyni” tirnen, kañgi tu ko kaa tindila.

Bûgulañ wende gu ko salam ken, “Amaro kare muyni!” irnen, “Maye muya marte” ru wayin, mûco ta gi du, nañ unduyte irayen kosiñ, “Mañ gakan!” tirnen, “Kallaye” rînañ tela.

Mûco ta kûri nda tâbasinden, tiro mbo de tinden, kamba gi du nateye wâri nda kûyyen tigen tûkasinden, kûjo ta mbo sossoko n̄uṅ, “Ndû âkanteye” rînaṅ, binije taṅa mbo joko mûl-mûl ken kul, mastaram ko lay binije dole rekeceṅ, joko kul gar-gar tîṅ tayi gu, kaa amaro malaṅ indede taka.

Taka-kunuṅ, dûndol ko kuro kîbin joka mbo ndût! in kefel, kuro dole lamin, “Gi nanno gi nanno kefelin-kodo mara muyni, ama toṅo aye” rînaṅ le taka. Amara kaa mâri noṅ tuya-kodo luy, kaa dîniyo aṅab rînaṅ ela.

Nukkurna gi Juma Adam Yaya

Kima mbo mama ta mbo

Kaŋgi tu mûco dâsi kâniŋ kulusu faso kiyede, da kânu kimiŋ kaŋ nene gu rak tula.

Tula sêy inda gu, lêle tu ñerem tûka, kimiŋ tîŋ wâriŋgen waka, da îni kokoru kimiŋ nû kîbin nar, mama înu “Tiban” tirnen tidibana. Rogol tûna, su tena inana. Uŋuna subbo kima sina gi kokor sogoya molo tûtturaŋa gu, kokori tu kûyyen, da ta tindam ko “Kokori mbe tu kûyye!” tirnen, “Ak gîndiken su ana kiŋana gi yandoŋ?” tirnen, “Mama na lo tidibana, njiŋanta ndîn” tirnen ela.

Sêy inda gu, âsurti îni gi tôma kucice inen “Sîŋgee âsurtim ninda ila mefelin, kucice wâriŋi” ru eferen, kimiŋ kaŋ na mbo kooy waka.

Kimiŋ kâddusar wî ŋgo ire, “Mama maŋ sîŋgee kâddusar wîm yona gefere-ken, mi du sona wî meferen” irnen, ti du ko toyona. Kima sina ilu ñoru ñû, “Gaka kokori mbo ândi-kede jûrndiye rînaŋ!” irnen, ti du ko ñoru ludaŋ “Mama kokori

mbo ândi-kede jûrndiye!” tirnen, inda gu tîyarce taña du kar sîngo goñi molo de gefera wândañina.

Mama îni du tîrin, sî indeni gu sîngo efela tâdari noñ, “Nori mbo mbocha” ru ken tûsutañakodo tâdara. Tâdara-kunuñ, mama îni kurnañ, kana gu kooy de lo igegiyekan kosiñ, înim koy takinde, ildo de lafin taka. Gani taka gim ñgo tire, “Dîniyam ba kinda-ken, sû koy njakalo lukko nene gu korokan” tirnen, kaa du “Ëgâri tûkoñ?” irnen, kana nda nûka gu tindila ajab rinañ ela.

Nukkurna gi Nuraddin Ahmat Abdalla

Kaŋgi in de tiyakende

“Kaŋgi in de tiyakende” irnen, kaŋgi tu “Kaa ira gi gani ta yande” ru, kaŋgi tiyanti ru waldama to kurun “Moron mate” tirnen, “Kallaye” tirnen, waram nelle waka, gammu ken koch luy kimisiŋ le tara. Kaŋgi gani tako nosgi kûyyen ela.

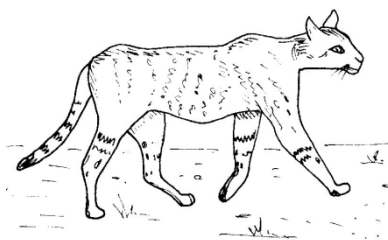
Seno ununa, in ken kaŋgi nuya gi, lêle tu gani luy timisiŋa gim tîkal tara. Hâgudu wâkit ili sefiyaka, gani kaŋgu kimisiŋ tela ilim, ase kâcamu tîŋar luŋan niŋ jîs! koye ray! in ken tinden, kîbin koy sîkal le hillem kar, mâsik mo kaam tûrana. Kaa du “Ano lame! Sefi hanan gim kâcamuu rayŋgu ŋgur rakayaka, ano lamon?” irnen, “Walla!” tirnen, “Gaka na!” irnen, ko kefel mukulam lun mâsik mo nar, kaa niŋ ûyom mukula molo tondora gu, kaŋgi tuya gi ta kûjoyen sîkal, dala hille tag “Nasa no kûran” tirnen tena gu tûrana.

Nene du “Kîri de amba tuyaye, dîye âmbiti” irnen, nene taŋawo ondondona ndîŋar nene

taɗawo ûɗa, aɗab risin ela.

Nukkurna gi Ishak Kamis Mahamat

Gôki Makkam ko tara

Bis mbo gôki mbo akuya kîbirnu inda gu, lêle tu, gôki ŋgo tire, “Wa waldama!” tirnen, bis du “Ya” tirnen, “Ama sene tu Makkam ko aranniye kimbindilndaye” tirnen, bis du fîr! in lâmin kurnaŋ ŋgo tire, “Waldama ŋgo ru ândandalndayoŋ?” rînaŋ-kodo ŋgo tire, “Ama aka juce ândalin mara, jîno nda menni” rînaŋ, bis kurnaŋ hille juce nîm ko ŋgo tire, “Wîririk Sâyna Makka molo kar tûran-kede tindaye, kare maka jîno nda men!” tirnen, juce îɗara.

Bis ηgo tire, “Ki kooy taη kîniηa dinjari kîrsaηayoη?” tirnen, “Mûrsaηnde” rînaη, ko kooy âgu îniηa indimisiηa. Yagu ju erere ti âgu ta gu tîrti koyo foη ken le tara.

In ken juce kooy îηara, bis “Âjijaηa mbo gaηgaηi mbo ηguryoη?” tirnen, juce i du “Mi wî yaηga” irnen, âjijaηa lâju “Maη du gaηgaηko toro” tirnen, âjijaηa gi ηgo tire, “Sâyna Makka molo tara, Sâyna Makka molo tara maye” tirnen, gaηgaηi du “Jik kîjinjiηti jingisik kîji njiηti fatar kîji njiηti kormbolo kîji njinti,” gaηgaηi du “In ru” tirnen, sî in indenig jaru undumaηira-kunuη, bis jucewo kîji de kerec ke basa tândaηina, îkalag juce heluη kooy de ganum mo wâdara îkala-kunuη, juce wâriηa bis du rayo tayig ju erere ti âgu tag timisiηndenniyaka ko taya.

Juce tuu ila du âguu îniηam “Maci” ru lâmlâm ke indede bis kôdiran, tinjiηananniye.

Nukkurna gi Abdalmajid Abdalla Sileman

Añingi mbo anjulgi mbo

Añingi tani ta molo turnaņa. In ken tîņ tînesinto ninnde tiye noņ anjulgu bûrtim tarka.

Anjulgi gi aņingu nîkarnu ņgo tire, “Ŋgur gagiyon?” tirnen, aņingi gi du ņgo tire, “Ama fir ke gani îrnaņ nene gim ko, kedem adunte yaka agiye. Hâgudu kedem adunan, subuņ mbara mbo kimiņ kû fir enteye. E maņ ņgur gagiyon?” tirnen, anjulgi gi ņgo tire, “Ama gani saa udukisina bîye ilim de agiye” tîrnaņa.

In ken anjulgi ņgo tire, “Kallaye! Dîman ândiniņanan, mîdirana kîjiraņu taņi kalla yandam man! Ilim ņêtu indininda moyon ņan, warcana moyon, maņ ninnde gu rakiti. Hâbii âwurana wî markindan, lândirteye. Ama gi ndû kaņgi to ôrocicendo arkan koy rêņ joo mbîr kaņ nuņunteye.”

Añingi mbo anjulgi mbo âgurim kâddu fir ena, yagu gani i innde gu warkinde, kaa hâbutuu bîye-bîye nûka beteņ mbo toron jille naņ

kûmman, hâgudu ganii saa nîña kooy rogol
nuburuŋ âbii dole oyna.

Añiŋgi mbo anjulgi mbo wandandala gu,
tañim munje ko odorinŋe kûyyen, ko tañim baraŋi
dol waya. Tañi du kallaye, ñêtiñ du kooy
indiñinayen, ndû du âdorok ela kûyyen, hâbutu
in warkinden, “Mindeg markicendiyan, ganii ilam
mîkindiye” ru le wâlana.

Nukkurna gi Nuraddin Ahmat Abdalla

Aṅṅi bôlkoṅ

Lêle tu taraṅgi kûdom tîriṅge tinden, aṅṅi bôlkoṅ kar ṅgo tire, “Rogoṅ-rogoṅ ken siriko mbayan jindiyon?” tîrnaṅa, taraṅgi du kuran, kêriṅ ko âgu ju kimiṅ nene gi tam taya.

Ju du ororo tena, sede wara taṅa kooy ṅari ware gu, dîri ambukulo tisiṅa, âṅu wasu tila.

Îrijim wasi turnaṅa, sa tara. Adiriṅgeṅ nîṅ kedem billu îrarna, adiriṅgeṅ du ndîṅar ndaram wândajiṅa. Gireṅi Fatime kar tiliṅana.

Adiriṅgeṅ du sede nî kâddim ko dâlîmo wamina. Sede nî kâddi gi gireṅu rîkarnu, “Îgo ru kedem kêniṅ liṅanayon?” tirnen, ti du “Gûndoo ndaram wândajiṅa raku letiyon?” tirnen, hâgudu adiriṅgetawo “Îgo ru kedem ndaram kândajiṅayon?” tîrnaṅa.

I du “Sa kar billu tena, mândajiṅa” irnen, so tîrkarna. Sa du “Wasi îrijim kar kurnaṅ îriju tiṅen ara” tirnen, “Wasu ṅga lo tînibinayon?” tirnen, “Ambukula lo kar âṅu wasu tila îriju tîbina”

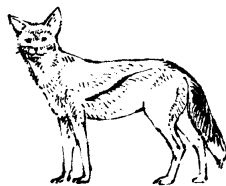
tirnen, “Ambukula maᅇ ᅇgo ru âᅇu gilayoᅇ?”
tirnen, ambukula du “Dîri andisiᅇa aylaye”
tîrnaᅇa.

“Dîri maᅇ ᅇgo ru lisiᅇayoᅇ?” tîrnaᅇa, dîri
du “Ju ororo tena, ᅇari kayide âkal-kede asiᅇa”
tirnen, “Ju maᅇ ᅇgo ru ororo genayoᅇ?” tirnen, ju
du “Nîᅇeri kar kimiᅇ ᅇbeᅇam taya ororo ana”
tirnen, taraᅇgu îrkarna. “Maᅇ ᅇgo ru kimiᅇ ju
taᅇam layayoᅇ?” tirnen, ti du “Aᅇiᅇgi bôlkoᅇ kar
rogoᅇ-rogoᅇ ken siriko mbayan jindiyoyᅇ?” tirnen,
“Kuran ko aya” tîrnaᅇa.

“Bôlkoᅇ maᅇ ᅇgo ru in riyayoᅇ?” tîrnaᅇa,
“In de de ârnaᅇaye!” tirnen, kâddi îni gi
adiriᅇgetawo “Kedem kîniᅇa nî ganim kîbina
kuli” tirnen, adiriᅇgeta kîbin kul wayin ᅇgo tire,
“Gô do jîr gô do jîr anan, mâri-mâri
kambarcandiyoyᅇ?” ru wâraᅇ-wâraᅇ tirde kul naᅇ
âgum wandaya.

Nukkurna gi Ishak Kamis Mahamat

Lila n̄awre taŋa

Sene tu n̄awre kumam yon
“D̄niyo-d̄niyo, d̄niyo-d̄niyo” ru
tindag amara tinaŋa-kunuŋ n̄awrem taka.

Ko “Wa n̄awre! H̄abi d̄niyo-d̄niyo ra gu
andonsiŋndiyon?” tirnen, n̄awre du
“Mbonosiŋtiyon?” tirnen, “He” tirnen, “Iliyan,
k̄umaci âyna k̄addunjar i de f̄aŋari ninda ila
jeroŋ?” tirnen, “He” tirnen, “Gaka gar-gar cet! in
d̄iŋa h̄akkoy cet! in d̄iŋa garin-kodo d̄niyo
mbonosiŋ” tirnen, amara ko gar-gar t̄iŋ
t̄alandireg, k̄umaci rigijan uya.

H̄agudu ili molo n̄awre k̄ariŋ n̄elle ko
h̄akkoy “D̄niyo-d̄niyo” ru tindag, laŋgi kar “Wa
n̄awre! H̄abi d̄niyo riyag andonsiŋndiyon?”
tirnen, n̄awre du “Mbonosiŋtiyon?” tirnen, “He”
tirnen, “Iliyan, gaka kaa guro na ware ilim,
intam munje de gaka f̄ir gena n̄uŋa, intawo gar-
gar d̄iŋa garin d̄niyo mbonosiŋ” tirnen, ko f̄ir ken
n̄uŋ tenig, belle mbo cumaŋ uya.

Hâgudu ili molo sûsak ken hâkkoy “Dîniyo-dîniyo” ru tindag, âwuye kar “Wa n̄awre! Hâbi dîniyo-dîniyo riyag andonsiṅndiyon?” tirnen, “Mbonosiṅtiyon?” tirnen, “He” tirnen, “Gaka aṅederi nara ndaram norcoṅa gondokol waj! in biya jêyde, kaa guro na ware ilim ndorṅola gâriṅa garin mbonosiṅ” tirnen, ko tira ginoṅ ken tindede, kaa guro na waren tîkala-kunuṅ, ndorṅol jîk tena îya tirnen, hâkkoy jîk tena-kunuṅ baro n̄jût! in ken kû, fur! in rêṅ tena-kodo, kaa toron uya.

Hâkkoy n̄awre ko “Dîniyo-dîniyo” ru tindag amara tara. Tara-kunuṅ “Wa n̄awre! Malo gim in ru sêyde m̄iyar mbo kûmaci n̄abaṅin luya yandoṅ?” tirnen, n̄awre “Lala, ama mbîrna wî sîṅgee âmbiya âṅii de kiliju ninda gi, ama ṅgo ken l̄iyar na gi nanno awuytiyon?” tirnen, amara du “Iliyan, kil âkal” tirnen, n̄awre kûde lay usu kunan tîṅar âṅu furṅgu de tila.

Amara du “Iliyan, maṅ riya gi gani taye” rînaṅ le tayig, n̄awre kurnaṅ ndorṅol “Abu

Halime ginda liḡo, kurca liḡo, in ken kaḡgu linnan ba male” in rînaḡ-kodo târiḡa, amara rayo tayig ko âḡu ûsusarḡi tam taya.

Amara narku kuro tîbina, “Hay! Tâyo kuro mbîbina ru ken ratatu ḡîbina” tîrnaḡa, amara kuro fasiḡ ratatu tîbina ḡâwre kûde taya. Amara âḡu kanam ḡuḡ “Tîḡarin awuyteye” ru tindin tîḡjarinden, sâwiye tuya. Âdirarḡu kuruḡ nar, “Wa âdirarḡi! Gara âḡu kana ḡim de mba rûsede arte” rînaḡ le saa taḡan taka.

Âdirarḡi rûse tindag ḡâwre boko sule tîḡar, “Wa âdirarḡi! Kaḡḡi hâbutu ndûnursanan munje de kar kosi bâ! in ken îndinasiye, wala maḡ ken jiya ḡi noḡ ken îndinasiyoḡ?” tirnen, âdirarḡi du “He, maḡ riya ḡi ḡani taye” ru, kar kosi bâ! ken tindag, ḡâwre âbiriḡe ndeleḡ ndîḡar kosim cîb! in toyna-kunuḡ, âdirarḡi “Âbiriḡ kosim mû!” in ru tindede ḡâwre tîḡar ḡarisin taka.

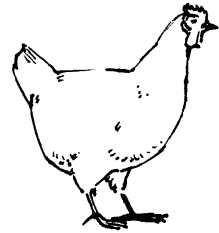
Âdirarḡi lâmu tâbasin, amara tîkala-kunuḡ, “Hay sûltuk basiḡan! Hay sûltuk

baŋan!” ru ɲari tareg, âdiraŋgu âbiriŋge kosim
oyna, lâmu fâsu tinden rak tiro koy kôdiran tuya.

Nukkurna gi Abdalmajid Abdalla Sileman

Munjukula mbo kokori mbo

Sene tu munjukula surmbaŋ ndâjiŋ sam
kayin, kokoru kurun nar “Ka gara surmbaŋwo
mba rûsede sam aka arni” tirnen,
kokori tara.

Kar rûse tinda noŋ, sî tindenu
koy ko “Âwurtuŋa” ru ken, baka
liŋan kar ke tindede, munjukula tara. Munjukula
kar ŋgo tire, “Wa kokor-kokor! Ŋgo gegiyon?
Kokori wara ta dîŋa ko!” tîrnaŋa, kokori du kûri
mbo kûran ŋgo tire, “Ti de ândunursana nda rûse
andede kar ŋgo ru in tirayon? Ba iliyen, tîŋ aka
ayan” ru tayin, kokori dâkuro mbo îdirana.

Dâkuro ŋgo tire “Wa kokor-kokor! Ŋgur
gayon?” tirnen, ti du ŋgo tire, “Munjukula ya

munjukula ‘Surmbaᅇ rûse’ tirnen, âwursede karu ‘Ker! jidada mber!’ ândirnaᅇa tîᅇ ayan aye” in tirnaᅇa. Dâkuro du “Amboro koy in âmbirnaᅇa niyegiye miyete” tîrnaᅇa, sîr ena.

Wayi noᅇ sî mbo îdirana. Sî ᅇgo tire, “Hay kokor-kokorta! ᅇgur kagiyonᅇ?” tirnen, “Munjukula ya munjukula ‘Surmbaᅇ rûse’ tirnen, mûrsede karu ‘Ker! jidade mber!’ âmbirnaᅇa tîᅇ miyan maye” irnen, “Amboro koy in âmbirnaᅇa, niyegiye miye” tirnen îᅇa.

Wayig âjawi mbo îdirana, “Hay môsi! ᅇgur kagiyonᅇ?” tirnen, i du ᅇgo ire, “Munjukula ya mûnjukula ‘Surmbaᅇ rûseye’ tirnen, mûrse-de karu ‘Ker! jidade mber!’ âmbirnaᅇa tîᅇ miyan maye” in îrnaᅇa, jâwi du “Amboro koy in âmbirniᅇa niyegiye miye” tirnen, in ken iye noᅇ sêyde hille taᅇa mbo hâgudu sede wara taᅇa mbo kooy de âᅇgayim îdirana.

Sêy inda gu, kooy de kimiᅇ uᅇana, kimiᅇ îniᅇa toron le ko ᅇtu ndidesin nar ûᅇ-ken iᅇayaka inda gu, lêle tu le îᅇa-kunuᅇ, kimiᅇ kooy

tîran, amara to kimo gi lâmin tilinin, gi lâmin tilinin, igey-kunuṅ, dîri ta kima “Diye alini” ru ken dole tâdara tîya.

Dâsi îniṅa wara-kunuṅ ṅgo ire, “Ṇga lo amara to kimo tuyayoṅ?” irnen, andiyak lâmin kurnaṅ ṅgo tire, “Ama fettelew, njakala fettelew, armbala fettelew, dakala fettelew, diye alina ru ken dole târ tuya” in tîrnaṅa-kunuṅ, amara lâmin n̄urim taya, sede du kooy wârîṅa.

Kokori ti kimiṅ taṅa kul ko ôrom taya, ôrom du gôki sêy kîbin tinjiṅana. Hâgudu amara ti dîru nendeneṅ kul naṅ kôdil tuya, ili molo sede wârcana.

Nukkurna gi Abdalmajid Abdalla Sileman

Lukkurdi jiciriya ano ta

Sene tu kaa “Ama ano ame” tirnen, tu du “Ama mboro molo nîyembo ame” tirnen, gulto ena. “Ba

iliyan, lêlo mûranin amba ôltonjin maɗana-kodo, ano mamin” rînaɗ lêlo ûrana, lêle âjinesi mbo mada mbo ultuɗin taɗi laɗo ano lamo uste ilim kaɗgi tu gi taka.

Kamba gi mbo mûco gi mbo îɗa, kima îni dûkdûk mo ɗuɗ tindedede tarka. Tarka-kunuɗ “Hay kima!” tirnen, “Ya” tirnen, “Maɗ gim ɗgâri ke jiyayoɗ?” tirnen, ti du “Dûkdûk tâmin kû kucuɗ andaye” tirnen, “Kurnaɗ kînim man” tirnen, turnaɗa waka.

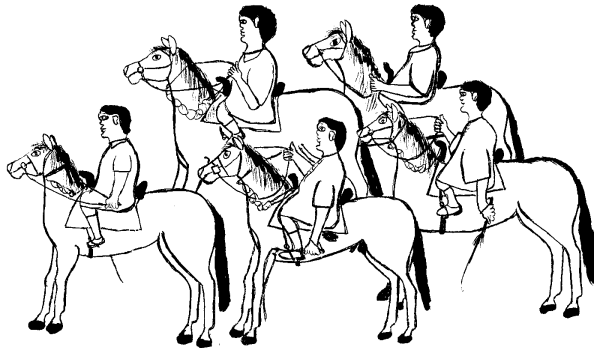
Kûde ko saa tûɗjulakin “Ŋgo gegiyon?” tirnen, “Saa abbagu na mbo gendegu na mbo âmin na mbo ndeteɗ mbîteyen agegiye” tirnen, “Lala indede gitaɗa ândi!” tirnen, kitaɗ nar ɗû le, hâgudu ko kaɗo kôrto kul ko dîkko tamalanjen, “Ŋgo gegiyon?” tîrnaɗa gu, ti du “Baba medegen tenen tofforen maɗeye, affolin maɗanteye” tirnen, “Lala le!” tirnen, le kar tunuɗa.

“Baba na ɗgur takon?” tîrnaɗa gu, ti du “Baba mbe bûrti Makkata ɗgûlle tûka, ɗami adiriɗge sege ta mbo tâlaɗan taka” tirnen, ti du

“Da na ɲgur takon?” tîrnaɲa gu, kima gi du “Da mbe du kûnoo babu oseɲa kûdo tûmman taka” tirnen le, hâgudu “Da na tôlton?” tîrnaɲa gu, ti du “Lômboye ru jêyti tirnen, “Tundukuyon?” tîrnaɲa gu, ti du “Celcelaye ru jêyti” tirnen, ili molo nîkariya le kima gi inko tira gu baba ta taran saɲan tûrarnindiye rînaɲ le tâlana.

Nukkurna gi Juma Adam Yaya

Makatar dîniya ta

Jamanko kaa tur lo tîran “Dîniya to tîno manarkiti” ru, beri ɲuɲ îɲa.

Bere kaŋgi tu ta gi târiŋan fîr nigeŋiyen, kiye waram ñelle waka-kunuŋ, hâbutu kumam dole sêy ŋgo tire, “Ŋgawo ñan ŋgawo aletiyon?” in tirnen, kaŋgi bero fîr nige gu nene gi ŋgo tire, “Nîŋko ñana noŋko le mîrnaŋa mârîŋi” tirnen, kaa tuu wî du “Lala, mi mîŋa ñelle ma-ken, maŋ rînaŋa ambanarku” irnen, ti du “Amboro ambela kake, dîniyam ŋga lo ŋgawo tenegiyeke kake” tirnen, tiro le ñelle îjirindo waka.

Waka-kunuŋ, hâbi ili hâkkoy “Ŋgawo ñan ŋgawo aletiyon?” tîrnaŋa, kaŋgi du “Nîŋko ñana, noŋko le” in rînaŋ bero turcaŋa. Hâbi ili du tûrcuŋa, bere du fîr tena, ñari kaa tuu wîwo wanarka, kaa ila koy beri îniŋa urcaŋa wayig, hâbi ili kaa as na ilawo beri îniŋa mbo kooy liŋan, tu gu koy “Gim mbîbina, gim mbîbina” tigede, bere ko sîŋgo kunju gar-gar tîŋig, kaŋgi gi kunju firo kîbin toyona.

Hâbi ili du bero liŋan-kodo ŋgo tire, “Bereg aŋgorŋgoroku tenerka, aŋgorŋgorokig ŋguryon?” ru kunji goŋim tibiya.

Hâgudu kaŋgi gi kunjim dole koy hâbutu tarka. Hâbi ili du ŋgo tire, “Ka kûjo ândundukuri-ken, ama du dûmmo kilik mbigen mbaŋe-ken minden” in tirnen, kaŋgi gi du “Haywa” tirnen indag, kaŋgi gi joko malembo de ludaŋ fira habi ili nuŋ tinda gu ndeket-ndeket kede, firo kût! in tefela.

Fira mbo habi ili mbo kooy ûsura, habi ganimmo ninda gi du mbara koy kîbin sârak! in liŋan ŋgo tire, “Gi mbo yan koy aka sa mbo-sa mbo ana aŋunni” rînaŋ taka. Kaŋgi gi du tûsura-kunuŋ târiŋag, kâduŋ ûyogu nâbaŋari, hâgudu kojojomori tarcawe wî kar gondu eleŋen hille înim tareg, kinjim kooy lûdan, libasko du îstikko de le, hâgudu binu koto kul tara, kaa tîran aŋab rînaŋ ela.

Nukkurna gi Abdalmajid Abdalla Sileman

Waldama duran

Sene tu, kaa mbara waldama ta mbo lo tîran ngo ire, “Waldama makatarko mate” ru, kûran iyaŋata îniŋa indila, jatta makatar taŋa nda ena.

Kaa mbara lo inantiŋa mbo waŋantiŋa mbo koy kul wayin, waldama tu kûru bîyo nene gi ngo tire, “Ka garin, jatta mîniŋa kooy miŋanan, na gu miŋana monoda, hâgudu mbe gu miŋanni” tirnen, waldama ta du “Kallaye” tirnen, nan onoda.

Hâgu neti tu gi ta de tereŋa, înesinte tûkan nûrkan neya tândaŋina. Nûrko tinede, joo kaŋ noŋ koy uŋuna, waldama to wâci nîyembo tiyen ngo tire, “Sono ândi aŋan!” tirnen, “Kogi no tu mbocha mbinilin nan” tirnen, ti du wâci nîyembo tiye lo, “Kallaye” ru tara koch nil tûna tiŋana.

Kiye wayide, hâkkoy wâci tiyeŋira, kogi tug koy koch nil tûna tiŋana. Hâgu ngo tire, “Ama koŋi mbo ayendiye” ru, waram le tîŋ taka.

Koñi gi lâm-lâm ke kiyede, madaldu raku rûcu kayide sam lîñan, saa kîl tinda gu, kaa tuu dîniyo waram de ninda lo sam karen ñgo ire, “Sultan aŋge ta kima koñi gu, sîñge gi tañ koye njiñan wâyiñan tara tîjiñarteye!” in ru kûre waren, sam kûde sêy tinaña.

I du kar saa kulusu wayig, kolta sugurtu tîbina ndor le, i du saa îniña kul le waka. Sîñge ili du sa kanam munjeyaka, lâm-lâm kede, ko raku koye nditañ njiñan kâyiñ kosi tîjiñara.

Tînjiñara-kunuñ, sîñge ili taña koye jebko nandam kul, sultan ilim ko ñgo tire, “Ama kima na karaa koñi in ñoñe iliwo kosi nda ânjiñarti” tirnen, sultan du ñgo tire, “Nînjiñaran, tiro du mbîti, hâgudu saltana mbeña koy mbîti!” tirnen, njiñan tayaña-kunuñ tîjiñara.

Sultan nasa noñ tirnden kâriñ ko hâbutuu nûñenda nar ûyo tañam nduñ “Ândenderu” tirnen, kooy tindila. Ili molo kaa tañ kuruñ toron, saltana taña ñu kima to jîse tene.

Lêle tu kûtu ndînar bûrti dol lo nuŋ tinda gu, waldama ta bûga tum kidimo tigen, njiŋanta ûnjinden le bûga waldama ta tinda gim kar tayin, sîkal turuŋa tara.

“Bûga gim ngârim laygiyoŋ?” tirnen, ru tayigu tindila. Hâgudu ngo tire, “Maŋ waldama na nguryeka tîle de giyegiyon?” tirnen, ti du “Marede hâbutu tiŋana le ara” tirnen, “E rakan gosiŋkiyoŋ?” tirnen, “He, awosiŋki” rînaŋ, kûjo tunduraŋag ti lo sêy tindaye.

Ajab tîrnaŋa-kunuŋ, târ têreŋa. Sultan kaawo kooy “Sule tîŋi!” tirnen, intawo mbara de le îŋa, tîrsede turnaŋa. Nûka wî kooy kûresin, “Dabaro laŋo giyeyen” ru, hâbutuu tinde wî kooy ken nû, dar înim tenjebena le lân, ajab risin tela.

In ken kaa masalko ngo ire, “Kallo gena nîŋan, bîyo genan nîŋanan” iraye.

Nukkurna gi Gamar Mahamat Harun

Kima mbo baba ta mbo

Baba: Kima mbe ka, malta ane molo mûco rakin, jîse mben. Hâgu maṅ kâddi kû ndû no koy kusunjurnu jek lârinji, wâliyo kânu ndananti.

Kima kûjo sun...

Kima: Baba mbe bîye nda tûkan, ama dabe mûco anndende, kaa înji ginoṅ âyṅa, ganu amalaṅa ṅgondo indayoṅ awosiṅa arinkodo, jîse andenni. Hâgudu afu anden.

Baba: Ba inkoyan, kallaye. Ama lârinji giyen îya araye, ko hâbutu kaṅgi to ṅaṅan, hâgudu kaṅgi mbo du juruunan, Mula kalla mbo ndunurkuṅuṅ! Afu mben.

Kima: Âsso amboro sossoko andunduṅuṅa gu!

Kima tîṅ ko joo kâddur de ṅun tâlandira. In ken makatar mo tiye ilim, hâbutuu kâddur rak sîkal kar, baba to nda tukkurna, baba ta du, tîlo-tîlo nda tobokoṅiṅa tinaṅa.

Baba: Kima mbe hâgu kalla mbo de lândira.

Ŋgoye, kana ârniņa gu ŋonin, ruguru
jiyayoŋ?”

Kima: He baba, baba.

Baba: E kima mbe.

Kima: Ama makatar mbem kiyede, hâbutuu tuu
kâddur arkaye, yagu ara molo âwurana
ginaŋndaye.

Baba: Wa kima! Hâbutuu ŋgârii rakon?

Kima: Kiyede dîru gani fere târii mbo sîŋgee mbo
nenendem arkaye, hâbi tiņa gu awosende,
mura ta ilu jîkalan du maŋ koy ŋûranti.

Baba: Kima mbe, ili mûco Mula aymanta tûŋaye,
kamba ta înim hâbutu tenendan koy jâmul
nday nîndinasiye.

Kima: Hâkkoy kiyede, dîru gani îrijim arkaye,
berekandi tag jîkalan ajab riti, yagu
tâsiŋarndaye ire.

Baba: Ili mûco nâsamarigiye, ŋgâru indiŋayaŋ
koy hamude nenendaye.

Kima: Hâgudu sînge kâru kâddur tenegiye,
afuraŋgi kâru tuŋuŋa ili tîndunarin, le
turnaŋa ili ŋâw tige, tuu du tîndunara non
de tîndinasi ti tindam tîkenden, arka.

Baba: Ila mûco lo kamba înu wândatire, nda
tîkenda ili mbo endenendaye.

Kima: Kaŋgi sugurtu taŋarin, wasi du taŋari ilu
no tûrcig koy tilisindaye.

Baba: Ili kaŋgi kamba lo mûco asabo kimiŋ
kâddur nene gu tulayen, sîg mo ko hâbutuu
iŋa mukulo nandam kortoŋ tanarin iŋaye,
hâkkoy inko de dîman koy tanarin ndâtirnu
iŋete, nunasira kûyyaye.

Kima: Hâgudu luk tîce indaye ndaro rumusi
tindede âkala, hâbi tela in tige gu
awosiŋde.

Baba: Ili mûco segeye.

Kima: Tîce saŋgo kam indaye, luk du tîleye
asereye, da ta ŋgara giyoŋ awosiŋde tum
ko jî laŋan tum ko jî laŋan ke tamalanjen
âkala.

Baba: Wa kima mbe, ili hâkkuma lo, tâna dîniya
tam kaa molo inko kârat ke tîneteye.

Kima: Waraŋko du, kima karaa moŋi ta gi fato
tanaraŋa, jîkalan aĵab riti. Ilim kûde ariyan
ŋari tayin, rayo rûcu ayin anarkicenden
lenju de le âlandire.

Baba: Wa kima mbe, ili dîniyaye, ŋgo rayeyan
koy tâno narkindiye lîjira no de nodti.

Nukkurna gi Nuraddin Ahmat Abdalla